

ЗЕЛЕНИ ОБЩЕСТВЕНИ ПОРЪЧКИ В БЪЛГАРИЯ

СЪДЪРЖАНИЕ

1. Определение за зелени обществени поръчки	3
2. Потенциални ползи за околната среда	5
3. Бариери за зелените обществени поръчки	8
4. Европейско законодателство	9
5. Българско законодателство	13
6. Критерии за зелени обществени поръчки	18
7. Цели на България	24
8. Примери	27
9. Препоръки към бизнеса	30

1. ОПРЕДЕЛЕНИЕ ЗА ЗЕЛЕНИ ОБЩЕСТВЕНИ ПОРЪЧКИ

Зелените обществени поръчки се дефинират като Процедура, чрез която публичните органи се стремят да получат продукти, услуги и строителни работи с намалено въздействие върху околната среда през целия им жизнен цикъл, вместо продукти, услуги и строителни работи със същата основна функция, които иначе биха били предоставяни. (Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите *Обществени поръчки, насочени към една по-добра околна среда* (16 юли 2008 г. COM 2008 (400))

Екологосъобразни (зелени) са обществените поръчки, които се провеждат по процедура, при която екологичните съображения са взети предвид в рамките на процеса на възлагане на обществената поръчка. При възлагането на поръчки, щадящи околната среда, могат да бъдат спестени материали и енергия, посредством рационалното използване на природните ресурси и да се намали количеството на генерираните отпадъци при съобразяване с цялостния жизнен цикъл на продуктите.

Европейските обществени и административни служби изразходват годишно равностойността на 17% от brutния вътрешен продукт на ЕС за закупуване на стоки, преди всичко в сектори със сравнително високо въздействие върху околната среда. Предвид икономическата значимост на обществените поръчки, те могат да се използват като инструмент за ангажираност в национален мащаб за производство на стоки и услуги с по-висока екологична ефективност.

Този вид процедури ще доведе до ограничаване на замърсяванията и увреждането на околната среда, както и до намаляване на разходите, които трябва да направи обществото за отстраняването на тези вредни ефекти и последствията от тях.

Възлагането на зелени поръчки ще създаде предпоставки за повишаване на енергийната ефективност и намаляване на емисиите на парникови газове, рециклирането на отпадъци от опаковки, контрола върху употребата на опасни химични вещества, устойчивото управление на горите и земеделските земи. Това ще стимулира използването на електромобили, екологичен обществен транспорт, биологични хранителни продукти, електричество, получавано от възобновяеми енергийни източници, климатични инсталации, съобразени с най-модерните екологични решения и др.

Обществените поръчки с екологични изисквания дават пример и оказват влияние върху пазара. Чрез насърчаването им държавните органи могат да осигурят реални стимули за промишлеността за разработване на екологични технологии. В някои сектори на производството, дейностите и услугите влиянието може да бъде особено голямо, тъй като обществените поръчки контролират голям дял от пазара (на компютри, енергийно ефективни сгради, обществен транспорт и т.н.).

И като заключение, ако се вземе предвид свързаните с жизнения цикъл разходи по даден договор, обществените поръчки с екологични изисквания позволяват да се спестяват средства и същевременно да се защитава околната среда.

Причини за новите подходи в обществените поръчки

1. Правителствата трябва да отговорят на конкурентния натиск за осигуряване на по-добри услуги на по-ниска цена, но също така, търсят да използват глобалните пазари, предлагащи все по-ефективни решения. Обществената бдителност по отношение на разходването може да се очаква да нарасне с нарастването на прозрачността в управлението.
2. Определението за икономически най-изгодна оферта се променя. Стойността се измерва не само с покупната цена, но и с устойчивостта на инвестицията, включително жизнения цикъл на разходите и екологичното и социално отражение.
3. Правителствата са под натиск за прилагане на иновации. Основните социални предизвикателства като застаряване, климатични промени или достъпна среда изискват решения, които още не съществуват или не попадат в традиционни системи за доставки. В резултат, правителствата започват да приемат, че имат нужда да споделят с големи и малки фирми риска за намиране на нови подходи.

При тези условия възникнаха четири от основните нови подходи към обществените поръчки и промениха начина на прилагане на правилата и процедурите за обществените поръчки: *зелени* и социално отговорни обществени поръчки, обществени поръчки за иновации и електронни обществени поръчки.

2. ПОТЕНЦИАЛНИ ПОЛЗИ ЗА ОКОЛНАТА СРЕДА

Европейската комисия участва във финансирането на изследователски проект - наречен RELIEF (1) - за научна оценка на потенциалните ползи за околната среда, ако обществените поръчки с екологични изисквания се използват широко в Европейския съюз. Резултатите от проучването показаха следното:

- Ако всички държавни органи в Европейския съюз изискват съобразено с околната среда електричество, ще се намалят емисиите на CO₂ с 60 милиона тона, което е равно на 18 % от задължението на Европейския съюз за намаляване на парниковите газове съгласно Протокола от Киото. Почти същото намаление може да се постигне, ако държавните власти изберат сгради с високи екологични качества.
- Ако всички държавни органи в Европейския съюз поставят изисквания за по-голяма енергийна ефективност на компютрите и така накарат целия пазар да се промени в тази посока, това би довело до намаляване на CO₂ с 830 000 тона.
- Ако всички европейски държавни органи изберат ефективни тоалетни казанчета и кранчета на чешми в своите сгради, това би намалило консумацията на вода с 200 милиона тона (което е равно на 0,6 % от общата консумация на домакинствата в Европейския съюз).

Обществените поръчки играят ключова роля в стратегията *Европа 2020* като един от основаните на пазара инструменти, който следва да се използва за постигане на тези цели. По-конкретно в стратегията *Европа 2020* се призовава обществените поръчки да:

- подобрят рамковите условия за иновации на бизнеса, като се използва напълно политика, насочена към търсенето,
- подпомогнат прехода към нисковъглеродна икономика с ефективно използване на ресурсите, например чрез насърчаване на по-широкообхватно използване на екологосъобразни обществени поръчки

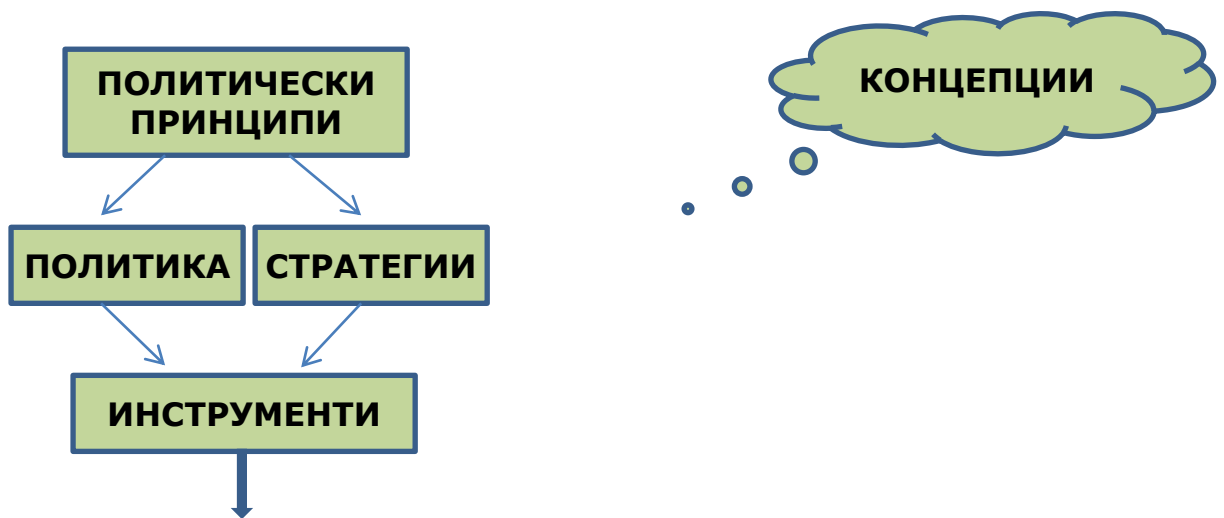
- подобряване на бизнес средата, особено за иновативни малки и средни предприятия (МСП).

Правителствата по света целят да покажат влияние и лидерство чрез зелените обществени поръчки, въвеждайки нови регулаторни изисквания, ценови граници за изчисляване на жизнения цикъл, предпочитани практики и бизнес модели. Общата цел е да се покаже загриженост за промяната в климата, устойчивото използване на природните ресурси, здравето и безопасността, както и за управлението на отпадъците.

Друга мотивация за налагане на зелените обществени поръчки е, че те задават тенденциите в разработването на нови продукти, производството и потреблението, и по този начин помагат на установените вече пазари да се преобразуват. През последните години обществените поръчки са силен фактор за създаване на основния пазар за зелени продукти - канцеларски материали, болнични доставки, електрически автомобили или други превозни средства (напр. автомобили на водород), конкурентна търговия и биологично чисти храни. В резултат, могат да се появят нови продукти, стандарти и бизнес модели. С клиентите от публичния сектор, които поръчват зелени продукти, за бизнеса ще бъде по-лесно да инвестира в това да направи своите продукти и услуги по-зелени или да разработи нови иновативни зелени решения. В процеса на възлагане на стоки, услуги или строителство, възложителят може да включи стандарти, свързани с околната среда, както в изискванията за функционалност, така и в изискванията за изпълнение, а също и в условията на договора. Общите разходи на придобитата собственост или критериите за оценка на жизнения цикъл на продуктите могат да бъдат приложени, за да се оцени ефекта върху околната среда на стоките и услугите заедно с разходите за поддръжка. Още повече, че един продукт, който е по-скъп, може да бъде ценови по-ефективен по време на своя десет годишен жизнен цикъл чрез използването например на по-малко енергия.

Значението на зелените обществени поръчки за доставчика варира значително и една група услуги или продукти се различава от друга. Разработват се критерии, но все още има малко установени и общо признати стандарти. Това отчасти се дължи на различни идеологични перспективи, довели до стандарти, които могат да бъдат наложени от потребители, екологични организации, научни или корпоративни интереси. Още повече, че влиянието върху околната среда има множество измерения и донякъде, компромисите са приемливи за да се постигне общо подобрение на околната среда.

Ето защо компаниите, които са заинтересовани от зелените обществени поръчки, трябва да проучат задълбочено какви стандарти се прилагат на този вид пазар или за кои пазари техните продукти и услуги отговарят и притежават вече признати стандарти и сертификати.

	ЗАДЪЛЖИТЕЛНИ	ДОБРОВОЛНИ
АДМИНИСТРАТИВНИ	Забрани, спиране на производствената дейност, лицензии, квоти/цели за оползотворяване и рециклиране на отпадъци от опаковки, изисквания за материала и състава на опаковките, нива на определени емисии	Продуктови стандарти, доброволни съгласия между бизнеса и държавата
ИКОНОМИЧЕСКИ	Такси, глоби, данъчни облекчения	<i>Зелени обществени поръчки</i>
ИНФОРМАЦИОННИ	Етикети за енергиен клас, регистър на емисиите	Еко-маркировки, маркировки за биологични храни, сертификационни схеми

Връзка между политиката, стратегията и инструментите за устойчиво потребление и мястото на зелените обществени поръчки

3. БАРИЕРИ ЗА ЗЕЛЕНИТЕ ОБЩЕСТВЕНИ ПОРЪЧКИ

До този момент потенциалът на зелените обществени поръчки е бил използван само частично. В началото на 2008 г. едва 14 държави-членки бяха приели планове за действие (още дванадесет държави-членки работят за приемането на план или стратегия). Най-съществените пречки пред по-широкото прилагане на тази практика са:

- Ограничен брой на установените екологични критерии за продуктите и услугите, а дори при наличието на такива критерии, често недостигът на съответни механизми (например бази данни) възпрепятства разпространението им
- Недостатъчна информация за присъщите за даден продукт разходи в рамките на целия му жизнен цикъл и за съответните разходи за екологично чистите продукти и услуги
- Ниска степен на информираност за ползите от екологично чистите продукти и услуги
- Несигурност по отношение на правните условия за включване на критерии за екологосъобразност в тръжната документация
- Липса на политическа подкрепа и в резултат на това – ограничени ресурси за прилагането / насърчаването на зелените обществени поръчки (по-специално, необходимо е по-добро обучение в тази област)
- Липса на координиран обмен на най-добри практики и информация между областните и местните власти

4. ЕВРОПЕЙСКО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО

Зелените поръчки се разглеждат като един от факторите, съдействащи за устойчивото развитие в международен план. В приетия документ от Световната среща на високо равнище за устойчиво развитие, състояла се в Йоханесбург през септември 2002 г., се препоръчва на съответните органи на всички нива да насърчават политиката на обществени поръчки, стимулираща разработването и разпространението на съобразени с околната среда стоки и услуги. Като мярка за изпълнението на тези цели е създадена оперативна група за устойчиво възлагане на обществени поръчки *Маракеш*. Тя има за задача да разпространява практиките за устойчиво възлагане на обществени поръчки¹.

Ролята на зелените поръчки като инструмент със силен потенциал за въздействие е подчертана също в Препоръката от 2002 г. на ОИСР. В рамките на ЕС, Тълкувателното съобщение на Комисията от 2001 г. е първият документ, в който се указва възможността за интегриране на екологични съображения в процеса на възлагане на обществени поръчки.

Основен стратегически документ, в който се акцентира върху зелените обществени поръчки е Съобщението на Комисията относно интегрираната продуктова политика от 18 юни 2003 г.². В Съобщението ЕК призовава държавите членки на ЕС да разработят национални планове за действие за зелените обществени поръчки.

В плановете следва да бъдат поставени цели за период от три години и конкретни мерки за постигане на набелязаните цели.

Комисията отправя препоръка първите планове да бъдат разработени до края на 2006 г., след което да бъдат актуализирани на всеки три години, в директивите за обществени поръчки, приети през 2004 г.

В Директива 2004/18/ЕО и Директива 2004/17/ЕО изрично се споменават възможностите за включване на екологични съображения при възлагането на

¹ Тълкувателно съобщение на Комисията за законите на Общността, приложими към обществените поръчки и възможностите за интегриране на екологични съображения при възлагане на обществени поръчки COM (2002) 274

² Съобщение на Комисията до Съвета и Европейския парламент - Интегрирана продуктова политика-изграждане на екологична концепция за жизнения цикъл COM (2003)302 разяснява правната рамка а включването на екологични съображения в процеса на възлагане на обществени поръчки.

обществени поръчки³. Те позволяват да бъдат включвани зелени критерии в процедурите за възлагане на обществени поръчки, при спазване на принципите за равнопоставеност и недопускане на дискриминация.

Ползите от възлагане на зелени поръчки са разяснени с конкретни примери в Наръчника на ЕК *Купувайте, като се съобразявате с околната среда*. Наръчникът разяснява правната рамка за включването на екологични съображения в процеса на възлагане на обществени поръчки.

Рамка за включването на екологични съображения в процеса на възлагане на обществени поръчки

Въз основа на Съобщението от 2008 г. Комисията разработва Инструментариум за обществени поръчки. Той се състои от три независими модула, всеки от които е предназначен за решаването на специфичен проблем, определен като бариера пред осъществяването на екологосъобразни обществени поръчки в рамките на дадена публична организация:

- стратегически модул - включва изготвяне на план за действие по отношение на постепенно въвеждане на зелените обществени поръчки в рамките на организацията
- правен модул - съдържа правни насоки за начините и сферите на интегриране на екологичните критерии в процеса на възлагане на обществени поръчки

Етапите, при които могат да се залагат екологични критерии:

- ⊕ при определяне на предмета на обществената поръчка
- ⊕ при описание на минималните технически спецификации
- ⊕ на които трябва да отговарят офертите
- ⊕ при избора на критерии за подбор, свързани с капацитета на участниците да изпълнят договора

³ Директива 2004/18/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 31 март 2004 г. относно координирането на процедурите за възлагане на обществени поръчки за строителство, услуги и доставки. Директива 2004/17/ЕО от 31 март 2004 г. на Европейския парламент и на Съвета за координиране на процедурите за възлагане на обществени поръчки от възложители, извършващи дейност във водоснабдяването, енергетиката, транспорта и пощенските услуги.

- ⊕ при избора на показатели за комплексна оценка на офертите, при посочен критерий икономически най-изгодна оферта
 - ⊕ при клаузите за изпълнение на договора, които трябва да бъдат включени в него
- оперативен модул - съдържа примерни критерии за 10-те групи продукти и услуги, определени като приоритетни сектори за екологосъобразни обществени поръчки:

Копирна и графична хартия

Почистващи продукти и услуги за почистване

Офис ИТ оборудване

Строителство

Транспорт

Мебели

Електроенергия

Услуги в сферата на храненето и услуги по приготвяне и доставяне на храна

Текстил

Градинарски продукти и услуги

Информация за разпоредбите, свързани с възлагането на *зелени* обществени поръчки може да се намери в следните актове и документи на Европейския съюз, Съда на Европейския съюз и Европейската комисия:

Общи разпоредби, свързани с възлагането на зелени обществени поръчки

- Договор за функциониране на Европейския съюз; чл. 11 и чл. 34, 49 и 56
- Директива 2004/18/ЕО съображение 1, 5 и 12 от Преамбюла
- Директива 2004/17/ЕО съображение 1 и 12 от Преамбюла
- Съобщение на Комисията (2008) 400, точки 1-3
- Директива 2006/32/ЕО относно ефективността при крайното потребление на енергия и осъществяване на енергийни услуги
- Инструментариум за възлагане на зелени обществени поръчки

Дефиниране на предмета на поръчката и Техническите спецификации

- Директива 2004/18/ЕО, съображение 23 от Преамбюла и чл. 23
- Директива 2004/17/ЕО, съображение 42 от Преамбюла и чл. 34
- Регламент (ЕО) № 106/2008, съображение 1-19 от Преамбюла и чл. 1-7
- Регламент (ЕО) № 66/2010 относно схемата за екомаркировка на ЕС
- Директива 2010/30/ЕО, съображение 1-18 от Преамбюла и чл. 1-10
- Директива 2009/125/ЕО, съображение 1-16 от Преамбюла и чл. 1-7 и 15-17
- Директива 2009/33/ЕО, чл. 1-6
- Регламент (ЕО) № 106/2008, съображение 1-19 от Преамбюла и чл. 1-7

Критерии за допустимост

- Директива 2004/18/ЕО, чл. 45, 48 и 50
- Директива 2004/17/ЕО, чл. 52
- Наръчник за Зелени поръчки
- Регламент (ЕО) № 1221/2009 (EMAS)

Критерии за оценка

- Директива 2004/18/ЕО, съображение 46 от Преамбюла, чл. 53
- Директива 2004/17/ЕО, съображение 55 от Преамбюла, чл. 53
- Наръчник за зелени поръчки
- Директива 2009/33/ЕО, чл. 5-6
- Дело С-513/99, (Concordia Bus), параграф 57-64
- Дело С-448/01, (EVN и Wienstrom), параграф 34-71

Изпълнение на договора

- Директива 2004/18/ЕО, чл. 45, 48 и 50
- Директива 2004/17/ЕО, съображение 44 от Преамбюла и чл. 38-39
- Наръчник за зелени поръчки, раздел VI

5. БЪЛГАРСКО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО

Отговорни институции

Институциите, отговорни за популяризиране и насърчаване на зелените обществени поръчки в Република България са:

- Министерство на околната среда и водите (МОСВ)
- Министерство на икономиката, енергетиката и туризма (МИЕТ)
- Агенция по обществени пръчки (АОП)
- Централен орган за обществени поръчки (ЦООП)

МОСВ

Министърът на околната среда и водите осъществява държавната политика по опазване на околната среда и водите.

МИЕТ

Министърът на икономиката, енергетиката и туризма осъществява държавната политика в областта на обществените поръчки (чл. 17 от Закона за обществените поръчки). В правомощията на МИЕТ е и координирането на предложенията за развитието на нормативната база в областта на обществените поръчки и за разработването на планове, програми и стратегии в тази област.

АОП

Агенция по обществени поръчки е орган, който подпомага министъра на икономиката, енергетиката и туризма при осъществяване на държавната политика в областта на обществените поръчки (чл. 18 ЗОП). Едно от правомощията на изпълнителния директор на агенцията е популяризирането на добрите практики в областта на обществените поръчки (чл. 19, ал. 2, т. 23 ЗОП).

ЦООП

ЦООП организира и провежда процедури за възлагане на обществени поръчки за нуждите на органи на изпълнителната власт. Предметният обхват на възлаганите от ЦООП доставки и услуги, съгласно ПМС № 112 от 4 юни 2010 г., е взет предвид при определянето на продуктовите групи за целите на настоящия план.

Наред с посочените ведомства, всички останали възложители по смисъла на чл. 7 от ЗОП имат своята роля за разпространението на зелените обществени поръчки в страната.

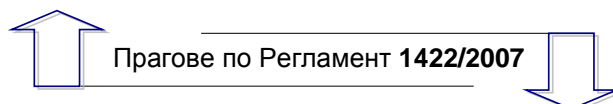
Сред тях особено място заемат възложителите от централната администрация. Министерствата, в рамките на своята специална компетентност, следва да съдействат за разработването и прилагането на политики, които да водят до устойчиво производство и потребление и в частност до по-широкото прилагане на зелените поръчки.

Правна рамка

Българското законодателство в областта на обществените поръчки е напълно хармонизирано с Директива 2004/17/ЕО и Директива 2004/18/ЕО, като в него са въведени и съответните разпоредби за зелените поръчки.

Законът за обществените поръчки е основният нормативен акт, който урежда правилата за възлагане на обществени поръчки за стойности по установените европейски прагове, както и за стойностите под тях.

Въведени разпоредби от европейските директиви относно зелените поръчки

- Закон за обществените поръчки (ЗОП)
- Наредба за възлагане на малки обществени поръчки
- Регистър на обществените поръчки (съдържа информация и за процедури под националните прагове)

Съгласно националното законодателство Агенция по обществени поръчки е отговорна за поддържането на Регистър по обществени поръчки. Регистърът е национална електронна база от данни, съдържаща пълната информация за всички обявени обществени поръчки и резултати от проведените процедури, включително сключените договори. Тази информация дава възможност за мониторинг и на възлаганите зелени обществени поръчки.

Проект на Стратегия за устойчиво развитие на Р. България

В Стратегия за корпоративна социална отговорност 2009-2013, приета с Решение на Министерски съвет от 25 ноември 2009 г. са посочени ползите за бизнеса от прилагане на двете схеми на Европейския съюз - Схема за екомаркировка и Система за управление по околна среда и одит (COУС - EMAS).

Схемата за екомаркировка е създадена, за да даде на потребителите ясна, точна и неподвеждаща информация за състава на даден продукт (стока или услуга) и неговото въздействие върху околната среда на територията на целия Европейски Съюз. Когато се купува продукт със знака за екомаркировка, купувачът може да е сигурен, че продуктът отговаря на определени строги екологични критерии, които гарантират, че този продукт е най-екологично чистият на пазара и че е с доказано високо качество.

EMAS се прилага пряко в българското законодателство чрез Закона за опазване на околната среда. Ползите за организациите от въвеждането на системата включват намаляване на разходите, по-добър имидж, спазване на изискванията на потребителите, увеличаване на привлекателността на организацията за инвеститори. Тези ползи имат стимулиращо въздействие и поощряват организациите за въвеждане на EMAS. Отчетено е, че прилагането на механизма за екологична отговорност е в начален стадий в страните от Европейския съюз, включително и в България.

Зелените обществени поръчки са посочени като част от дейностите, чрез които могат да бъдат стимулирани устойчивото потребление и производство.

С оглед на това, в проекта на стратегия е заложено чрез консултации със заинтересованите страни да се определят специфични цели, включително и продукти, предмет на обществени поръчки, които задължително трябва да отговарят на определени минимални екологични изисквания.

Практическо ръководство по обществени поръчки

Агенцията за обществени поръчки издава практическо ръководство по обществени поръчки в което се дават практически насоки за планирането и подготовката на документацията за възлагане на обществени поръчки. Посочени са конкретни примери за включване на екологични изисквания като критерии за подбор, в техническата спецификация и като критерии за оценка на офертите. Обясненията са

допълнени с примери от практиката на Съда на Европейския съюз. Включено е и приложение с най-често използваната екомаркировка.

Зелените поръчки като цяло са доброволен инструмент. Възложителите преценяват дали и доколко да използват екологичните съображения и на кой етап от процеса на възлагане на обществената поръчка да заложат екологични изисквания.

Съгласно ЗОП, екологични изисквания могат да бъдат заложи на следните етапи от процеса на възлагане на обществената поръчка:

1. Откриване

- 1.1. Документация: разпоредби относно техническите спецификации (чл.30 ЗОП при определяне на техническите спецификации на закупуваните пътни превозни средства (чл. 26а ЗОП)
- 1.2. Обявление
 - ✓ Посочване на изисквания, свързани с опазване на околната среда (чл. 26 ЗОП)
 - ✓ Показатели, свързани със еко-изисквания при "икономически най-изгодна оферта" (§1, т. 8 ДР ЗОП).

2. Провеждане

- 2.1. Доказване на техническите възможности (чл. 51, ал. 1 т.6 от ЗОП)
- 2.2. При обществени поръчки за строителство и услуги: описание на мерките за опазване на околната среда за изпълнение на поръчката (чл. 51, ал. 1 т.11 от ЗОП)
- 2.3. Представяне на сертификати, издадени от независими лица (чл. 53, ал. 1-4 от ЗОП)

3. Приключване

Определяне на изпълнител - клаузи за изпълнението на договора с екологични изисквания, съобразно предмета на обществената поръчка.

8. КРИТЕРИИ ЗА ЗЕЛЕНИ ОБЩЕСТВЕНИ ПОРЪЧКИ

Процес на определяне на общи критерии

Един предварителен набор от общи критерии за зелени обществени поръчки бе съставен в рамките на наскоро подготвения Инструментариум за обучение по екологосъобразни обществени поръчки. Разработени са критерии за продукти и услуги в 10 сектора, които бяха определени като най-подходящи за прилагането на зелени обществени поръчки. Критериите се основават на съществуващи европейски и национални критерии за екомаркировка - когато това е подходящо, а също и на информация, събрана от заинтересовани лица от промишлеността и от гражданското общество. Съставена бе експертна група, в която участват представители на държавите членки, които проявяват активност в областта на зелените обществени поръчки, като тази експертна група бе в тясно сътрудничество с експертите на Комисията при определянето на критериите.

Комисията предлага да бъде формализиран този консултативен процес, с оглед да бъде постигнато наличието на повече и по-добри *зелени* обществени поръчки, основаващи се на общи критерии и общ метод на измерване на показателите, като горепосоченият процес съответства на принципите на открития метод за координация. Ето защо, държавите членки ще бъдат поканени да възприемат официално вече разработените критерии за *зелени* обществени поръчки, след като тези критерии бъдат възприети от службите на Комисията и бъде проведен окончателен консултационен рунд с представители на държавите членки и със заинтересовани лица от промишлеността и гражданското общество, в съответствие с Минималните стандарти за провеждане на консултации.

Официалното възприемане от държавите членки ще означава, че общите критерии за *зелени* обществени поръчки ще бъдат включени в националните планове за *зелени* обществени поръчки, които държавите членки са съставили или съставят, в светлината на Съобщението за интегрирана продуктова политика, датиращо от 2003 г. (Communication on Integrated Product Policy of 2003).

Този процес ще бъде повтарян и в бъдеще и Комисията ще продължи да насочва работите на групата от национални експерти по *зелени* обществени поръчки и да разработва и представя нови такива критерии за допълнителни групи от продукти и услуги. Проектокритериите ще бъдат обсъждани също и със заинтересовани лица от промишлеността и гражданското общество. Одобрението на критериите ще става при

спазване на строги стандарти за провеждане на консултации. Работите ще се съсредоточат върху тези сектори, които имат най-голям потенциал за зелени обществени поръчки. В този процес ще бъдат изцяло отчитани изпълнените и текущите в момента работи по задаването на екологични критерии в рамките на Плана за действие за устойчиво развитие потребление и производство (SCP). Критериите ще се основават на подхода за обхващане на целия жизнен цикъл.

Примери за възможни източници на бъдещи критерии за зелени обществени поръчки са:

- критериите за екомаркировката на ЕС
- изискванията за енергийна ефективност на офис оборудване по регламента *Енергийна звезда*
- реперните екологични показатели (environmental performance benchmarks), които ще бъдат разработени за реализацията на мерки в рамката на преразгледаната директива за екологично проектиране (Ecodesign Directive)
- предложената методика за включване и отчитане на страничните разходи (internalizing external costs), съгласно предложението за Директива за насърчаване на чистите и енергийно ефективни пътни превозни средства
- предложените критерии за устойчиво развитие на биогоривата и другите течни горива от биомаса, съгласно предложението за Директива за насърчаване на използването на енергия от възобновяеми източници.

Общите критерии за *зелени* обществени поръчки ще се определят само за продукти и услуги, които не са (засега) обхванати от задължителните критерии за зелени обществени поръчки. При установените критерии за *зелени* обществени поръчки се прави разлика между *основни* (core) и *високи* (comprehensive) критерии.

- Основните критерии са определени по начин, даващ възможност за лесно прилагане на зелените обществени поръчки, бидейки насочени към ключовата област (ключовите области) на екологичните показатели на даден продукт, като целта на формулирането на такива критерии е да се поддържа приемливо ниско ниво на административните разходи на съответните фирми.
- Високите критерии отчитат по-голям брой аспекти или по-високи нива на екологичните показатели и са предназначени да бъдат използвани от такива

административни органи, които желаят да стигнат по-далеч в своята поддръжка за екологични и иновационни цели.

Тъй като *основните* критерии представляват базата на *високите* критерии, това разграничение между двата вида критерии отразява разликите по отношение на амбициозност и на разполагаемост на екологосъобразни продукти, като в същото време и двата вида критерии въздействат на пазара в една и съща посока. В случаите, когато за един и същ продукт съществуват европейски критерии за различни нива на екологичните показатели, *основните* и *високите* критерии за зелени обществени поръчки се съставят в съответствие с тези различия. Например, ако даден продукт е обхванат както от изискванията за енергийна ефективност съгласно *Енергийна звезда*, така също и от възможността за доброволно изпълнение на изискванията за екомаркировка, *основните* критерии за зелени обществени поръчки биха съответствали на нивото на изискванията за енергийна ефективност съгласно регламента *Енергийна звезда*, а *високите* критерии биха били формулирани въз основа на критериите за екомаркировка.

Двата набора от критерии ще дадат възможност на държавите-членки и на обществените възложители постепенно да увеличават ползването на зелени обществени поръчки и да дават ясни сигнали на пазара за непрекъснато подобряване на екологичните показатели на продуктите и услугите. За тези групи от продукти, които не са обхванати от никой от горепосочените регламенти или схеми, а само от европейската екомаркировка, процесът на задаване на общи критерии за зелени обществени поръчки аналогично ще бъде насочен към идентифициране на *основни* и *високи* критерии, като *основните* критерии ще се основават на тези от критериите за екомаркировка, които са насочени към главните въздействия върху околната среда и могат да бъдат спазени по-лесно, а *високите* критерии ще са съобразени с допълнителни критерии за екомаркировка, които имат значение при определянето на даден продукт.

В случаите, когато никакви европейски критерии не съществуват, критериите за зелени обществени поръчки ще се основават на национални или други бази данни за екологични критерии и също ще бъдат обсъждани със заинтересовани лица от промишлеността и от гражданското общество. Критериите са и ще бъдат формулирани по начин, който да улеснява тяхното разбиране от (обществените) възложители и от тръжните участници и да улеснява тяхното включване в тръжните документи, в пълно съответствие със законодателството за обществените поръчки.

В случаите, когато отделни материали (например дървесина) се разглеждат в контекста на няколко приоритетни сектора (в случая с дървесината - строителството, производството на хартия и печатните услуги, енергетиката и производството на мебели), ще бъде разработен съгласуван набор от критерии. Критериите ще отчитат възможността за по-широко използване, където е уместно, на възобновяеми заместители в случаите, при които различни материали могат да бъдат използвани за една и съща цел. *Основните* критерии за зелени обществени поръчки ще се използват при поставянето на цели и определянето на реперни показатели, за да се стимулира тяхното масово възприемане в ЕС. В този смисъл, мониторингът ще се отнася за спазването на *основните* критерии. В допълнение, в държавите членки с най-добри показатели би могло да се провежда и проверка на спазването на *високите* критерии, с оглед на определяне на нови реперни показатели за бъдещето.

Основната идея на зелените обществени поръчки е наличието на ясни и амбициозни екологични критерии за продукти и услуги. Освен това е необходимо използването в държавите членки на ЕС критерии да бъдат съпоставими, за да се избегне изкривяване на единния пазар и ограничаване на конкуренцията на равнището на Европейския съюз. Наличието на общи критерии за *зелените* обществени поръчки би било от особена полза и за дружества с дейност в повече от една държава членки, включително и за малки и средни предприятия, разполагащи с ограничен капацитет.

Затова, от службите на ЕК е съставен набор от общи критерии за определени групи продукти и услуги, които имат по-чувствително въздействие върху околната среда. Тези критерии са използвани и за целите на настоящия план за насърчаване на *зелените* обществени поръчки. Съобразяването с тях би осигурило по-конкурентоспособен достъп на българските производители до Единния вътрешен пазар на ЕС, както и до другите развити пазари по света.

Обобщената оценка на въздействието на *зелените* поръчки сочи, че приемането на задължителни мерки за прилагането на *зелените* поръчки, които са съобразени с Директивите в тази област, води до тенденция на увеличаване на ползите, генерирани чрез тях.

Ползите от възлагането на *зелени* обществени поръчки включват:

- спестяване на материали и енергия
- намаляване на разходите за придобиване на продукти и услуги, като се отчита целия жизнен цикъл на продуктите

- създаване на реални стимули за разработване на екологосъобразни технологии
- редуциране на отпадъци.

Критериите определят дали възлаганата обществена поръчка, която има за предмет стоките и услугите от посочените продуктови групи, отговаря на изискванията за зелена обществена поръчка. За да улесни удостоверяването на екологичността на критериите, Европейската комисия е разработила към всяка от продуктовете групи основни и пълни зелени критерии.

Използването на основните критерии е свързано с минимални допълнителни усилия по проверка или завишаване на разходите. Прилагането на пълните критерии може да е свързано с допълнителни административни усилия или леко завишаване на разходите в сравнение със закупуването на други продукти със същата функционалност. Те следва да се използват от възложители, които искат да закупят най-добрите еко-продукти на пазара.

Изисквания спрямо възложителите

Правилата за възлагане на обществени поръчки предоставят възможности за включване на екологични съображения на всеки един етап от провеждане на процедурата. При следване на общата структура на процедурата за възлагане на обществена поръчка, *зелени* критерии могат да бъдат включени в документацията на обществената поръчка като:

- Изисквания към доставките, услугите и строителството, посочени в:
 1. предмета на обществената поръчка
 2. техническите спецификации
 3. критериите за оценка на офертата
 4. клаузи за изпълнението на договора
- Изисквания към кандидатите / участниците в процедурата, посочени в критериите за допустимост.

Предметът на поръчката може да бъде определен свободно от възложителите при съблюдаване на принципите, прогласени в чл. 2 от Закона. Това дава възможност в него да бъде анонсирано, че се възлага *зелена* обществена поръчка.

Техническите спецификации представляват минимални критерии за съответствие. Те трябва да дават ясно, точно и пълно описание на изискванията на възложителя спрямо доставките, услугите и строителството, при съобразяване с разпоредбата на чл. 32 от ЗОП. Съгласно ЗОП, техническите спецификации могат да бъдат дефинирани като:

- Спецификации на базата на технически стандарти (ISO, EN, национални стандарти и др.). Такова позоваване следва да бъде придружено от думите *или еквивалентно*.
- Работни характеристики или функционални изисквания за изпълнение (чрез европейски, национални или др. схеми). Например: EU Ecolabel criteria, Nordic Swan, Blauer Angel, Energy Star и др. Критериите за допустимост са свързани с наличието на обстоятелствата по чл. 47 ЗОП, икономическото или финансово състояние на кандидата / участника в процедурата и техническите му възможности.

От участие в процедурата може да бъде изключено лице, което е лишено от правото да упражнява определена професия или дейност, съгласно законодателството на държавата, в която е извършено нарушението (включително и за нарушение на законодателството в областта на околната среда).

За техническите компетенции е подходящо да бъде изискан списък на изпълнените договори, за да се удостовери предишния опит на участника с обществени поръчки, които имат екологичен характер. Екологични аспекти могат да бъдат включени при поставянето на условия за образователната и професионална квалификация на кандидата / участника (чл. 51, ал. 1 т. 7 ЗОП). Друга възможност е да бъде изисквано съответствие с определени стандарти за опазване на околната среда (напр. ISO 14 001, ISO 9000) или да бъде посочена екологичната и одиторска схема на Европейския съюз (EMAS), в случай че е налице връзка с предмета на договора.

Критериите за оценка на офертите са:

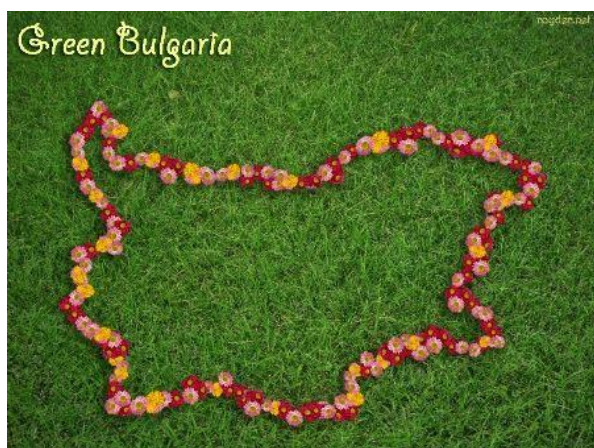
- най-ниска цена
- икономически най-изгодна оферта.

При избор на критерии *икономически най-изгодната оферта*, възложителят може да включи показатели във връзка с опазване на околната среда, ако са:

- свързани с предмета на договора
- ясно посочени в обявлението и документацията за участие
- конкретни и обективно количествено измерими
- ненарушаващи общите принципи на Закона, вкл. и разпоредбата на чл. 25, ал. 7 ЗОП.

Договорните клаузи могат да се използват за включване на екологични съображения на етап изпълнение (напр. указване на начина и метода на транспортиране на стоките). Клаузите трябва да са посочени в документацията за участие, да са свързани с изпълнението на договора и да не водят до дискриминация.

7. ЦЕЛИ НА БЪЛГАРИЯ

Около 2 млрд. лв. ще насочи към *зелени* обществени поръчки държавната администрация през следващата година. За първи път в България всяка структура на централното управление - министерства, агенции, държавни комисии, ще бъде задължена да си купува част от нужните за работата й стоки и услуги въз основа на

екологични критерии. Това предвижда национален план за насърчаване на *зелените* поръчки до 2014 г. Документът е приет от правителството и е задължителен за държавните ведомства и пожелателен за местната власт.

Към *зелените* поръчки ще се насочат около 60% от парите, които администрацията дава за стоки и консумативи. Очаква се общите разходи за тази дейност да останат на нивата от тази и 2010 г., когато са били давани над 3 млрд. лв. годишно.

В плана са описани квотите по години и групи продукти, като задължителни има за хартия, офис оборудване, климатици, почистващи продукти и автомобили. Няма вариант едно министерство да купи изцяло рециклирана хартия, а друго не. В

правителствения документ обаче няма санкции за ведомствата, които не го изпълняват.

До 2014 г. почти всички стоки, които купува администрацията, ще трябва да са еко. Най-бързо това изискване ще влезе за автомобилите. При тях 100% ще трябва да отговарят на изискванията за *зелени*. Квотата е разпределена между автомобили с двигатели с вътрешно горене и електромобили. През следващата година например 2% от колите, които ще си купи администрацията, ще трябва да вървят на ток, останалите да отговарят на стриктни изисквания за емисиите на вредни вещества, които отделят. Реално не всички автомобили, които отговарят на стандартите за екологичност *Евро 5*, ще може да се купуват от администрацията. С всяка следваща година ще се увеличава дялът на електромобилите за сметка на конвенционалните, които използват петролни горива.

Тежки задължения са въведени и за климатиците и лампите, като до 2014 г. всички такива уреди, които се купуват от ведомствата, ще трябва да отговарят на изискванията за екологичност и енергийна ефективност.

Задължително условие например ще е крушките да имат гарантирана работа от поне 10 000 часа, преди да се нуждаят от подмяна. Друго екоусловие е осветителните системи да имат автоматични регулатори, които да контролират светлинния поток в зависимост от това дали осветителните тела са чисти, или мръсни и коя част от денонощието е.

Реално единствената група стоки, която до 2014 г. няма да е напълно *зелена*, ще са почистващите препарати, чиято квота започва от 30% през 2012 г. и стига до 50% през 2014 г. Квотите са определени след разговори с търговци и производители на групите стоки какви са реално възможностите тези количества да бъдат произведени или доставени.

За да може да се организират *зелени* поръчки, ведомствата трябва да променят начина, по който оценяват офертите при търговете, обясняват експерти от Агенцията за обществени поръчки.

В момента повечето министерства избират въз основа само на цената и съответно печели фирмата, която предложи най-ниска.

За да натезат *зелените* критерии, вече ще се организират търгове по механизма на икономически най-изгодната оферта.

При тях оценяването става с точкуване по изброени в тръжната документация критерии, като всеки от тях има тежест.

Именно в тях може да се зложат и изискванията за *зелени продукти*. Например всеки 1.000 часа допълнителен живот на електрическата крушка над границата от 10.000 може да носят на фирмата допълнителна точка при оценка на офертата. При закупуването на автомобили пък може да се зложат и критерии като процент от материалите в колата, които се рециклират, икономия на гориво, гуми и т.н., обясняват експертите.

Зелени критерии може да се зложат дори и за начина, по който да бъде доставена стоката до сградата на министерството. Така колкото по-малко гориво се използва, толкова стоката става по-екологична и съответно печели поръчката.

Въпреки широко разпространеното схващане, че покупката на екостоки е по-скъпа, практиката показва, че те са на една и съща стойност с другите продукти. Това ведомство е единственото досега, което е залагало *зелени* критерии в поръчките си. От 2010 г. всичката хартия, която ползват чиновниците в него, е рециклирана.

Опити за *зелени* поръчки е имало и в Агенцията за социално подпомагане, която е поръчвала биохрани за организирани от нея семинари.

Планът за *зелени* обществени поръчки въвежда изисквания и за лампите от уличното осветление.

За тях са въведени ограничения какъв да е делът на светлината над хоризонта, така че нощното небе да бъде опазено от светлинно замърсяване. При извънградските участъци, които са осветени, светлинният поток над нивото на хоризонта ще трябва да е ограничен до 3%. При улиците в населените места се допуска и замърсяване на небето до 20%, но само при слаби лампи. При по-мощните осветителни тела, каквито се монтират на булевардите например, светлинното замърсяване е ограничено до 5% от светлинния поток.

Това изискване на практика изключва възможността да се поставят вече улични лампи тип глобус, обясниха експерти критериите.

Осветителните системи в офисите на чиновниците пък ще трябва да бъдат оборудвани с датчици за пестене на енергия, като например такива за откриване на

човешко присъствие, регулиране на осветеността в зависимост от дневната светлина и т.н.

Принтерите, които закупува държавната администрация, вече ще трябва задължително да могат да печатат двустранно. Това е едно от условията, за да могат тези устройства да отговорят на критериите за *зелени*. Изискването за автоматично печатане от двете страни на лист хартия са императивни за принтерите, които обработват повече от 45 листа в минута. За устройствата с по-малка мощност пък се изисква да предлагат поне възможността за ръчно обслужване при двустранно печатане.

Чиновниците ще трябва да забравят от следващата година и за белия цвят на хартията. Избелваната хартия не е екологична, а ниво на белота от 60% е достатъчно за доброто ѝ качество, става ясно от изготвените от екоминистерството указания. Освен това, ако закупуваната хартия не е изцяло рециклирана, то влакната в нея трябва да произхождат от гори с европейски екологичен сертификат за устойчиво управление.

Лаптопите и настолните компютри, които се купуват от администрацията, пък трябва да са така конструирани, че да им се сменя лесно паметта. Така ще се налага по-рядко закупуване на цели компютри и съответно ще е по-екологично.

8. ПРИМЕРИ

Примерът на Лондон

В британската столица от 2001 г. действа специална инициатива за *зелени* поръчки - кметският кодекс за *зелени* поръчки (Mayor's Green Procurement Code). Тя ангажира не само обществените институции, но и частните компании в съревнование по екологична устойчивост.

В момента няколкостотин частни фирми в Лондон също са въвели *зелените* критерии при подбора си на доставчици, на практика елиминирайки неустойчивите. Това е един от инструментите, с които управата на мегаполиса смята да реализира ангажимента, заявен от настоящия кмет Борис Джонсън - Лондон да изпревари Обединеното кралство в климатичните си постижения, намалявайки емисиите си с 60% до 2025 г.

От 2007 г. досега например фирмите, членуващи в инициативата, са използвали списък от около 700 доставчици на оборудване и материали, изчисляват от кметската администрация. От края на 2007 г. досега те са похарчили общо 742 милиона паунда за *зелени* поръчки. От кметството изчисляват, че по този начин са били спестени около 80.000 тона въглероден диоксид и над 190.000 тона потенциален отпадък за сметището са били върнати в икономиката.

Примерът на Румъния

Румъния обучава възложителите на обществени поръчки по отношение на ЗОП. През 2009 г. Министерството на околната среда и горите на Румъния стартира програма за обучение върху ЕОП с цел да се повиши осведомеността относно ползите от ЕОП за околната среда и да се разпространят съответните инструменти, методи и опит. Резултатите от програмата обхващат доклад за включването на критериите за екологосъобразност в тръжната документация, мрежа от възложители, ориентирани към ЕОП за публичната администрация, наръчник за обучение по ЕОП и 49 служители, обучени да предават тези знания на своите колеги.

Обществени поръчки за зелени хотелиерски услуги в Скандинавските страни

Правителствата на пет Скандинавски страни са разработили съвместно стандарт за обществени поръчки за хотелиерски услуги, чрез които предоставят по-ясни насоки за този пазар и са образец за Европейски критерии.

Скандинавският регион обхваща Исландия, Норвегия, Финландия, Швеция и Дания и има дългогодишни традиции в близко сътрудничество за политики, наредби и разработване на пазари. Планът за действие за околна среда 2009-2012 очертава ключовите мерки, които ще помогнат на региона да достигне своите цели за устойчивост, като особено внимание се обръща на ролята на Зелените Обществени Поръчки. Програмата е насочена към изграждане на национален план за действие на място във всяка Скандинавска страна, който дава насоки относно зелените аспекти на обществените поръчки и създава общи критерии, които да бъдат възприети. Те са представени на Европейския съюз като препоръчителни критерии, които следва да бъдат възприети от 27-те страни членки.

Въздействие

- Климатични промени, дължащи се на използване на енергията. Изменение на климата поради емисиите на метан от хранителни отпадъци и тези, които са депонирани в депата за отпадъци
- Недостиг на източници на енергия, които не са възобновяеми
- Недостиг на източници за производство на енергия и екологични бариери при производството, както от възобновяеми, така и от невъзобновяеми източници
- Замърсяване на повърхностните води, подземните води и почвата, намаляване използването на енергия за отопление и електрически уреди, предимство на възобновяеми енергийни източници пред останалите, популяризиране на екологичното образование и системите за управление на околната среда
- Намаляване обема на отпадъците, по-добро сортиране и рециклиране, популяризиране на екологичното образование чрез система за управление на околната среда

Смекчаваци подходи

Намаляването на употребата на енергия за отопление и електрически уреди, преимуществено възобновяеми енергийни източници, подпомага екологичната комуникация и образование чрез системи за управление на околната среда.

Намаляване и по-добро сортиране на рециклираните / компостираните отпадъци от храна. За компании, които предоставят услуги на Скандинавските правителства, това означава още в самото начало те да приемат високи стандарти за съответствие, които биха могли да създадат Европейските стандарти и отваряне на нови пазар за тях.

В Европа, туристическата индустрия осигурява един милиард от нощувките в европейски хотели и представлява значителен дял в икономиката - индустрия със средна цена около 100 евро на нощ/за стая. Използването на обществените поръчки за да се предизвика намаляване на въздействието върху околната среда от хотелските услуги, се счита за високо приоритетна област. Туристическите услуги

вече представляват 37% от европейските Ecolabel сертификати с 392 сертифицирани хотела и 252 хотела, сертифицирани по отделна Скандинавска система. С 44 Еко етикети в туристическия сектор, е ясно, че доставчиците на хотелски услуги срещат предизвикателство в избора на правилния сертифициран партньор.

България

До момента с екологичния си пример британското посолство в София е *бяла врана*. Едва тази година българска институция направи първата *зелена* обществена поръчка - Министерството на околната среда и водите си поръча 8.000 пакета рециклирана хартия.

9. ПРЕПОРЪКИ ЗА ПО-ЗЕЛЕН БИЗНЕС

Създаване на *Зелена* стойност както за правителството, така и за потребителите

Правителствата стават все по-опитни и по-фокусирани върху услугите, предоставяни от доставчиците, използвайки нови модели за да предложат по-индивидуализирани услуги на техните избиратели. Как могат *зелените* решения да спомогнат за подобряването на икономиката и качеството на услугите, като представят на крайните потребители забележителен обрат? За да се постигне това, можете да се обърнете към най-добрите практики в съответната област, да проучите каква е стратегията в областта на услугите и постиженията на вашите клиенти, да използвате опита на други изследователски центрове, консултации с експерти и партньорски фирми.

Избор на зелена стратегия: да водиш, да следваш или да изоставащ

Не всеки може да бъде първи в сферата на зелените продукти и услуги, но все още, за да бъдеш лидер трябва да имаш стратегически предимства в една обстановка, където стандартите се променят бързо и съществуват вариации. Обикновено пионерите, поставили нови стандарти, могат да изискват висока цена. Но вие също можете да изберете да откриете пионерите и да ги следвате, изчаквайки ги да пробият на новите пазари, които те създават и да се специализират в снабдяването.

Изоставането е рискован вариант, свързан с възможността да се конкурирате за най-ниски цени на клиентите, които от своя страна изостават в прилагането на *зелени* политики.

Намерете най-добрите пазари, които отговарят на вашите стандарти

Вие може би вече отговаряте на редица стандарти или сертификати за зелени продукти и може да откриете, че на някои пазари това ви дава конкурентно предимство. Започнете с оценка на вашите собствени продукти по веригата на доставки, чрез използване на обща методика и сравняване на резултатите на различни стандарти. Като втора стъпка преценете рисковете и предимствата за изкачване нагоре по стълбата за по-сигурно и по-мъдро навлизане на по-усъвършенствани пазари.

Следвайте съответните технологични тенденции отблизо, за да сте готови за пробив

Екологичните постижения ще претърпят съществени промени чрез нови технологии като електромобили, биоразграждащи се продукти, сензори и системи за управление. Проследявайки тези тенденции отблизо, вие ще може да защитите своето портфолио и да инвестирате своевременно в необходимите партньорства и приложения за да не бъдете изненадан от бързия напредък.

Защо да не бъдем смели и да измислим нов бизнес и модел на обслужване, които да се превърнат в стандарт?

Обмислете добре дали смелите иновации в комбинация с бизнеса и модела на услуги няма да ви позволи да създадете нови пазари със собствени стандарти за оценка, както постигнатото от външни рекламодатели или компании за велосипеди под наем в миналото. Уверете се, че ще привлечете желания купувач за една обиколка, като ясно му обясните ползите от постижението.

Проучете пазара за най-често използваните критерии в областта на вашия продукт

Идентифицирайте най-общите критерии за оценка на вашия продукт и набор услуги, използвани от договарящите органи, по възможност чрез изпращане на въпросници,

внимателно преразглеждане на политиките и спецификациите на договорите, както и другите форми на събиране на информация за пазара. Инвестирайте в диалог с възлагащите органи за разработване на обща линия и оценка. Кажете на вашите клиенти колко зелени сте и накъде отивате. Фокусирайки се върху вашите силни страни, бихте могли да изградите своя марка като доставчик на зелени продукти, да спечелите признание от други компании и обществено доверие. Наградите, сертификатите и лидерството са добри инструменти, които биха могли да бъдат популяризирани чрез медиите, чрез директна комуникация или конференции.

Партнирайте с възложители, които имат успех, ако искате да сте сигурни, че сте напред в играта

Подберете по-опитните възложители на вашия пазар, тези които са склонни да поддържат по-високи стандарти и опитайте да партнирате с тях за прокарване на общоприети граници. С напредване на вашите продукти, с тях вие можете да имате силна платформа за пазарните достижения на други потребители, които могат да бъдат вдъхновени да следват техните модели за оценка и възлагане на обществени поръчки.

Внимателно прегледайте различните стандарти, предлагани от сертифициращите организации

Обърнете внимание на наличните на пазара сертификати, като Европейската Еко маркировка например и как те могат да ви бъдат от полза. Прегледайте внимателно как се поддържат тези сертификати и как тяхното доказване помага на клиентите ви да имат доверие към това, което им предлагате и какви ползи ще се създадат за околната среда.

5-те най-често допускани грешки от фирмите в опита им да станат зелени

Превръщането на една компания в зелена коства много пари

Много компании се притесняват да въведат в своята работа критерии, защитаващи околната среда, тъй като смятат, че преминаването *на зелено* ще им коства много средства. Доколкото това е истина за някои случаи (източниците на възобновяема енергия), то има много примери, където превръщането на един бизнес в отговорен към околната среда. всъщност спестява пари. Съвсем малки нововъведения могат да

рефлектират в драстично снижаване на някои разходи. Например, преминаването от хартиен към електронен вариант на комуникация с клиентите или намиране на начини за повторно използване или рециклиране на материали. Устойчивото развитие се изразява основно в това да направим използването на ресурсите по-ефективно, а орязването на излишното е добро не само за природата, но и за бизнеса.

Подценяване на усета на клиентите да търсят истински зелени продукти

Най-голямата уловка за всички онези компании, които са решили *да станат зелени*, е подценяването на критичното мислене на клиентите и способността им да усетят фалша. Само защото продуктите ви се предлагат в ярко зелени опаковки, използват думи като *еко* и *органичен* върху тях, не означава, че имат такъв ефект върху околната среда и вашите клиенти лесно могат да разберат това. Бъдете подготвени и очаквайте клиентите да четат подробно съдържанието на етикетите, да задават въпроси и да търсят информация за тях в мрежата, както и да ги сравняват с други подобни продукти на ваши конкуренти.

Помислете дали опаковките в бежово, думи като *еко*, както и *зелено листо* в логото ви са това, от което се нуждаете

Традиционните *зелени* символи вече са изтъркани, макар и да са разпознаваеми от хората. По-доброто бизнес решение би било да се отличите с уникален бранд, като отделите повече време да предадете своето послание на клиентите си, използвайки етикетите, текста, опаковката и стратегически маркетинг.

Не надценявайте вашите клиенти

Ако вие не осъществявате активен маркетинг и не обяснявате разбираемо своята *зелена* стратегия, то никой няма да разбере за вас. Не разчитайте, че след като бизнесът ви се занимава с нещо правилно, то хората ще го намерят по естествен път, ако не го маркетингирате и рекламирате както трябва.

Убеждението, че докато не превърнете 100% от бизнеса си в *зелен*, няма смисъл да привличате внимание върху *зелените* инициативи, които развивате

Много компании, които разработват и предлагат *зелени* продукти и имат отговорно отношение към околната среда, не се колебаят да го заявяват, без да се

притесняват, че ще бъдат обявени за фалшиви. По-важно е да се виждат усилията ви в тази посока, отколкото някой да ви обяви в мрежата за фалшива компания. Тъй като всеки може да публикува за вас каквото пожелае, то вие трябва да имате достатъчно прозрачна политика и солидна *зелена* стратегия. Пазете се и от другата крайност - да бъдете тотално прозрачни, което може да ви доведе до неверни твърдения за продуктите ви. Това вече със сигурност ще срина доброто отношение на клиентите ви и ще ви върне в изходна позиция.

Това проучване е направено от Форте медиа ЕООД Стара Загора в рамките на проект ECREIN+, изпълняван с финансовата подкрепа на ЕФРР и програма INTERREG IVC от международен консорциум, в който Търговско-промишлена палата Стара Загора е партньор.